

מדינת ישראל
משרד החינוך
מינהל תיאום ובקרה
האגף לחינוך מבוגרים

רמת הבחינה : גמר
מועד הבחינה : חורף תשע"ט, 2019
מספר שאלון : 990201
היקף הבחינה : יחידת לימוד אחת

תיכונות
ככה עולים כיתה בחיים

תקשורת
הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה : שלוש שעות
ב. מבנה השאלון ומפתח הערכה : בשאלון זה שלושה חלקים :
פרק ראשון - 40 נקודות
פרק שני - 40 נקודות
פרק שלישי - 20 נקודות
סה"כ - 100 נקודות
ג. חומר עזר מותר לשימוש : אין
ד. ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר, אך מכוונות לנבחנים ולנבחנות כאחד.

פרטי מרכז ההשכלה :	ה. מלאו את הפרטים הבאים :
שם המוסד : _____	מספר נבחן/ת : _____
שם : _____	שם נבחן/ת : _____
היישוב : _____	שם משפחה פרטי
שם מרכז הבחינה : _____	מס ת.ז. <input type="text"/>

שם המעריך : _____
ציון הבחינה : _____

בהצלחה !

פרק ראשון (40 נקודות)

יש לענות על ארבע שאלות מבין השאלות 1-6. לכל שאלה 10 נקודות.

תקשורת ודמוקרטיה

ד"ר נועם תירוש, מרצה במחלקה לתקשורת באוניברסיטת בן גוריון, פרסם מאמר בעיתון "ישראל היום" בתאריך 4.10.18. במאמר שכותרתו "כן לפוליטיזציה באקדמיה", הוא כתב את הדברים הבאים:

"במסגרת קורס בשם 'תקשורת וחברה בישראל' עלה לדיון 'חוק ישראל היום'. הייתה זו חובתי לומר לסטודנטים, כי מדובר בחוק מסוכן. חופש העיתונות וחופש הביטוי, טענתי, הינם מוסכמות יסוד שעליהם מבוססת השיטה הדמוקרטית. כשהרשות המחוקקת (הכנסת), בשיתוף גורמים מתוך הממשלה, מבקשת להצר צעדיו של עיתון מסוים – גם בגלל חוסר נחת מהאידיאולוגיה המוצהרת של אותו עיתון, הרי שזו התפתחות מסוכנת".

1. הסבירו את המושג "חופש ביטוי"? (10 נק')

תשובה:

חופש הביטוי וההבעה הוא זכותו של כל אדם להביע את דעתו מבלי שיוטלו הגבלות שרירותיות על כך, בכל הדרכים המשמשות לכך: דיבור, כתיבה, צילום, הסרטה, וכל דרך תקשורת אחרת.

2. ציינו והסבירו שתי הצדקות לחופש הביטוי במדינה דמוקרטית. (10 נק')

א. חופש הביטוי כאמצעי לבירור האמת: דיון חופשי של דעות ומתן אפשרות להשוות ולעמת ביניהן. בגישה הדמוקרטית אין מונופול על אמת אחת.
ב. חופש הביטוי כתהליך דמוקרטי הוא חלק מהשתתפות העם בתהליך השלטוני. באמצעות חופש הביטוי העם יכול להשפיע על השלטון ולא רק להטיל פתק אל הקלפי.
(יתקבלו גם: חופש ביטוי כמאפשר הגשמה עצמית ויציבות חברתית).

3. מדוע "הצרת צעדיו של עיתון מסוים" היא התפתחות מסוכנת? (10 נק')

הצרת צעדיו של עיתון הוא הגבלה בחופש הביטוי. דבר זה אינו מאפיין מדינה דמוקרטית. מדובר בצעד המזכיר משטר טוטליטארי, בו השלטון מחליט מהו תוכן

לא הולם שיש לחסום את הגישה החופשית אליו. צעד כזה מהווה פגיעה בחופש הביטוי ולכן הוא מסוכן.

3. הסבירו את ההבדל בין תקשורת במשטר דמוקרטי לבין תקשורת במשטר דיקטטורי. (10 נק')

תפקיד התקשורת במשטר דמוקרטי: להעביר מידע לאזרח על פעולות השלטון, לפקח ולבקר את השלטון, התקשורת מהווה בימה לביטוי קול העם ושומרת על זכויות המיעוט והפרט. לכן מכונה התקשורת במשטר דמוקרטי: "כלב השמירה של הדמוקרטיה". לעומת זאת במשטר דיקטטורי התקשורת מגויסת לטובת המדינה ומסריה. ישנה צנזורה קיצונית על אמצעי התקשורת, השלטון שולט שליטה מוחלטת באמצעי התקשורת וכך מושגת השליטה בדעת הקהל ובאזרחים. לכן מכונה התקשורת במשטר טוטליטרי: "השופר של השלטון".

4. ציינו שני חוקים בישראל שמגבילים את חופש הביטוי, ותנו דוגמה לכל אחד מהם. (10 נק')

א. אם חופש הביטוי עלול לפגוע באופן ממשי ורציני בביטחון המדינה. לדוגמה, פרסום לגבי נשק חדש שעלול לפגוע ביכולת הצבא לפעול.

ב. איסור פגיעה באדם על ידי פרסום דברים שאינם אמת (דיבה והשמצה), אם דברים אלה יפגעו במשפחתו, במסלולו הפוליטי ועוד.

יתקבלו גם: שמירה על צנעת הפרט (אין להתערב בחייו הפרטיים של אדם), צנזורה מוסרית, צו איסור פרסום.

5. מכנים את כלי התקשורת "כלב השמירה של הדמוקרטיה". למה הכוונה? (10 נק')

תפקיד אמצעי התקשורת לשמור, כפי שנוהג "כלב שמירה", והם שומרים על פעולת המנהיגים השליטים והממסד.

פרק שני (40 נקודות)

יש להשיב על 4 שאלות מבין השאלות 13-7: לכל תשובה נכונה 10 נקודות.

7. תעמולת בחירות

בבחירות לרשויות, שהתקיימו בתאריך 30.10.18, פעלו גופים שונים לכך שיתנהל קמפיין חיובי.

א. מדוע יש צורך בתעמולת בחירות לחייב את המתמודדים ל"קמפיין נקי"? (5 נק')
תעמולת בחירות מתאפיינת לעיתים בתעמולה שלילית הבאה לידי ביטוי בהשמצות אישיות ברשתות החברתיות ובשלטי חוצות, ולכן היה צורך לחייב את המתמודדים לקמפיין חיובי נטול הכפשות ואלימות.

ב. הביאו דוגמה אחת לתעמולה שלילית ודוגמה אחת לתעמולה חיובית. (5 נק')
דוגמאות לתעמולת בחירות חיובית: בעלת מסרים משכנעים ורלוונטיים, תעמולה המיידעת מהי עמדת המועמד ועמדותיו לגבי סדר יום ציבורי; תעמולה ללא התייחסות שלילית לגבי שאר המועמדים המתחרים; חוגי בית דוגמאות לתעמולת בחירות שלילית: מתייחסת באופן שלילי פוגעני ומכפיש למועמדים היריבים, השחתת שלטי חוצות אלימות.

8. אירועי מדיה

נישואיו של הנסיך הארי מאנגליה לארוסתו, השחקנית האמריקאית מייגן מרקל, הוגדרו כאירוע מדיה.

א. הביאו שלושה מאפיינים של אירוע מדיה שהתקיימו באירוע זה. (5 נק')

1. משודר בשידור חי.

2. מתוכנן מראש.

3. מאופיין בזמן ובמקום.

יתקבלו גם: אירוע נדיר/ שאינו מתרחש יום יום, אירועים טקסיים מתוזמנים, שזוכים לפרסומת רבה, קיימת לצופה תחושה שהוא שותף לרגע היסטורי.

ב. ציינו לאיזה סוג, מתוך שלושה סוגי אירוע מדיה שלמדתם, שייך האירוע. (5 נק')
סוג זה שייך להכתרות. שידור חי של טקס מעבר של אנשי שם משלב אחד לשלב אחר. לדוגמה: מייגן מרקל הפכה משחקנית לנסיכה.

9. מהפכת הדפוס

מנו שתי סיבות לכך שהדפוס שינה את העולם. (10 נק')

• עלייה בלימוד הקריאה והכתיבה.

• ירידה בכוחה של הכנסייה.

יתקבל גם: ביקוש להשכלה, התפתחות המידע ונגישותו; יצירת מגוון

עיסוקים חדשים.

10. תקשורת מקוונת

התקשורת המקוונת מאפשרת לצרכנים להתעדכן בקלות ובמהירות. ציינו יתרון אחד וחיסרון אחד בפרסום ידיעה באתרי האינטרנט והרשתות החברתיות. (10 נק')

• יתרון בפרסום ידיעה באינטרנט היא מהירות פרסומה, בלחיצת כפתור כל ידיעה מכל מקום בעולם, בכל שפה ובכל זמן נגישה לגולשים ברשת.

• החיסרון הוא אמינות הידיעה. לעיתים לא ניתן לדעת בוודאות מי פרסם את הידיעה ומה האינטרס שלו. יש סיכוי שהידיעה פורסמה בניגוד לכללי האתיקה העיתונאית או תוך הפרת צו איסור פרסום או תוך הוצאת דיבה וכיו"ב.

11. מודלים בתקשורת

ציין שני מודלים בתקשורת, הסבירו כל אחד מהם. (10 נק')

מודל קווי (ליניארי) ומודל מעגלי.

המודל הקווי:

מוען ← מסר ← אמצעי ← נמען ← השינוי שחל בנמען

יתקבל גם: מי ← אומר מה ← באיזה ← למי ← באיזו השפעה

המודל המעגלי:

מודל זה מציג את תהליך העברת המסר מהמוען לנמען באופן שבו לנמען יש יכולת להגיב ולהשפיע על המוען ואף להפוך למוען אך הדגש הוא על המוען שמהווה מקור למסר. מודל דו כיווני שבו למוען יש יותר השפעה.

12. אתיקה עיתונאית

א. הגדירו מהי אתיקה עיתונאית. (5 נק')

מערכת כללים המתווה את פעילותם של העיתונאים - ואף מגבילה אותם. האתיקה מתמקדת בשאלות כגון: מה הם טוב ורע, הוגן ולא הוגן, אחריות וחוסר אחריות וכדומה...

ב. תנו שתי דוגמאות לאתיקה עיתונאית. (5 נק')

- החובה להימנע מלשון הרע, כלומר מהוצאת דיבה על אדם. הוצאת דיבה היא פרסום של דבר שקר הפוגע בשמו הטוב של אדם כלשהו. חוק לשון הרע מעניש עיתונאים ועיתונים העוברים עברה כזו ואף מבטיח פיצוי לנפגע.
- שמירה על דיוק ומהימנות במסירת המידע. עיתונאי המוסר מידע מתוך ידיעה ברורה שהמידע איננו נכון - מועל באמון. עיתונאי המעביר מידע מסולף במטרה לשרת צרכים פרטיים של אדם או של מוסד - מנצל לרעה את מקצועו ואת כוחו.
- (יתקבלו גם: הגינות העיתונאית, שמירה על צנעת הפרט והגנה על כבודו של האדם, בדיקת עובדות, אובייקטיביות, תיקון טעויות, התנצלות ובקשת תגובה).

13. פרסומות

צינו שלושה אמצעים המשמשים פרסומאים להשגת דרכי שכנוע בפרסום. (10 נק')

- א. שימוש בסיסמאות: מסר קצר וקולע שמלווה את הפרסומת. הסיסמה בנויה על בסיס מבנים מוכרים בתרבות ובדרך-כלל יתלווה אליה הלוגו של המוצר או החברה.
- ב. הומור ובידור: השימוש בהומור מושך את תשומת הלב, תורם להבנת הפרסומת ומחזק את האהדה שלנו למוצר או לחברה.
- ג. שימוש בהגזמות ואי-דיוקים: הגזמה בתיאור תכונות המוצר החיוביות, הצגת חצאי אמיתות, שקרים לבנים.

פרק שלישי (20 נקודות)

יש להשיב על עשר (10) שאלות מבין השאלות 14 – 25. לכל תשובה 2 נקודות.
הקיפו בעיגול את התשובה הנכונה - "נכון" או "לא נכון".

14. צנזורה היא רק צבאית. נכון / לא נכון
15. הרייטינג משמש מדד לפופולריות של תוכנית טלוויזיה. נכון / לא נכון
16. קודם הומצא הרדיו אחר כך הקולנוע. נכון / לא נכון
17. כיבושים והכתרות הם סוגים של אירועי מדיה. נכון / לא נכון
18. הטוקבק הוא מודל קווי של תקשורת. נכון / לא נכון
19. גיוס סמוי וגיוס גלוי הוא חלק מתפקידי התקשורת. נכון / לא נכון
20. "בעלות צולבת" מעודדת את התחרות בין כלי התקשורת. נכון / לא נכון
21. "פלורליזם תקשורתי" הוא הקשר בין המוען לנמען. נכון / לא נכון
22. שיחה בין שתי חברות בבית קפה היא תקשורת בין אישית מתווכת. נכון / לא נכון
23. חמשת הממיי"ם הם: מי, מה, מקום, מתי, מדוע. נכון / לא נכון
24. מהפכת הדפוס חיזקה את כוחה של הכנסייה. נכון / לא נכון
25. "עניין ציבורי" הוא עניין שחשוב לציבור לדעת. נכון / לא נכון

בהצלחה!